

محمد خراسانی‌زاده معاون هنری سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران در گفت‌وگو با «جام جم» تشریح کرد

تثبیت هویت فرهنگی وهنری تهران

می‌شود و تمامی جشنواره‌های هنری فجر با مشارکت شهرداری برگزار شده است.

البته منظورم دیگر شاخه‌های تجسمی مثل نقاشی، نگارگری، گرافیک و مجسمه‌سازی است که در این سال‌ها و در قیاس با کاریکاتور و خوشنویسی، اقبال کمتری برای برپایی دوسالانه‌های خود را داشته‌اند.

بخش عمده‌ای از این مسأله به گروه‌های تخصصی مرجع برمی‌گردد که طبعاً آنها می‌بایست برگزارکننده دوسالانه‌ها باشند. بعضی از این گروه‌ها دارای انجمن تخصصی هستند و چالش‌هایی در بدنه انجمن دارند. در بعضی شاخه‌ها، به دلیل این‌که خود انجمن‌های تخصصی در سال‌های اخیر یا پیش‌نگذاشته‌اند، طبعاً دوسالانه هم برگزار نشده است، به جز یکی دو شاخه هنرهای تجسمی- برای نمونه دوسالانه خوشنویسی از معدود بی‌بنال‌هایی است که تا امروز به شکل منظم برگزار شده و وقفه‌ای در آن ایجاد نشده است- دلیل برپایی مستمر این رویداد هم به همراهی انجمن خوشنویسان ایران برمی‌گردد که علی‌رغم تغییر مدیریت‌ها، با داشتن عرق و علاقه پای برگزاری این رویداد ایستاده‌اند. یا مثلا درباره دوسالانه سفال‌سرامیک، خود انجمن همیشه پا پیش گذاشته و خواهان برگزاری این

رویداد بوده است. می‌خواهم بگویم اگر مشارکت هنرمندان در انجمن‌های تجسمی نباشد، برگزاری دوسالانه هم معنایی نخواهد داشت. از طرفی، نمی‌توان این نکته را نادیده‌گرفت که برگزاری دوسالانه‌های تجسمی نقش زیادی در بالندگی جریان‌های هنری کشور می‌گذارد.

البته توجه داشته باشید که این مقایسه دقیقی نیست و آن دسته از هنرمندانی که چنین قیاسی را ارائه می‌کنند، باید ابعاد حکمرانی کشور ما و دیگر کشورها را هم در نظر داشته باشند. قواعد حکمرانی برخی کشورها مبتنی بر مدیریت ایالتی و شهری است و اصلا این مردم هستند که به‌طور مستقیم، شهردار را انتخاب می‌کنند. در نتیجه، شهردار عملاً حکمران آن منطقه یا شهر به‌شمار می‌رود. این مسأله نه‌تنها در زمینه موسیقی که اشاره کردید، بلکه درباره تمام ابعاد زندگی مردم صدق می‌کند. بنابراین در کشورهایی که شهرداری صرفاً متولی حمایت از موسیقی است، درواقع تولی‌گری تمام هنرها را به‌عهده دارد. درحالی‌که در کشور ما این‌گونه نیست و سازوکار حاکمیتی براساس تصمیمات دولت و وزارتخانه‌های مربوطه شکل می‌گیرد و شهرداری‌ها هم ذیل شورای شهر فعالیت دارند. از این‌رو، نمی‌توان کشور ما را با دیگر کشورها از این منظر مقایسه کرد.

حیات و دوام هنرهای نمایشی،

تجسمی و موسیقی از گذشته تا امروز در گرو حمایت دو بخش خصوصی و دولتی بوده است. هرچند همچنان بین اهالی هنر اختلاف‌نظرهایی مبنی بر این‌که اساساً در برپایی رویداد‌های هنری، هنرمندان چقدر سهم دارند و دولت تا چه میزان می‌تواند در این حوزه‌ها ورود کند وجود دارد. سازمان فرهنگی- هنری شهرداری چندان که از نامش پیداست، سال‌هاست تصدی رویدادهای فرهنگ و هنر کشور در سطوح شهری را به‌عهده دارد تا صرف‌نظر از احیای هرکدام از این هنرها، شهرها هم از رهگذر دستاوردهای هنرها بهره‌مند شوند. به این بهانه با محمد خراسانی‌زاده، معاون هنری سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران درباره طرح و برنامه‌های این سازمان به‌گفت‌وگو‌نشسته‌ایم.

۴۱ اغلب هنرمندان موسیقی و تئاتر، همواره کمبود سالن‌های استاندارد برای اجراهای تخصصی را اصلی‌ترین معضل موجود عنوان می‌کنند. در دوره تصدی شما چقدر به این مسأله توجه شده است؟

در این دوره از مدیریت شهری اتفاقات خوبی در این زمینه رقم خورده است به‌طوری‌که همزمان در حال پیش‌بردن چند پروژه در بخش‌های مختلف هستیم تا فضای تئاتر در پایتخت از توسعه بیشتری برخوردار شود. یکی از اینها، فاز جدید تماشاخانه ایران‌شهر در ضلع شمالی بوستان هنرمندان است که فروردین‌ماه ۱۴۰۴ کلتنگ آن توسط شهردار محترم وزیرفرهنگ و ارشاد اسلامی زده شد. تلاش دست‌اندرکاران در مدیریت شهری بر این است این فضا در سال آینده به بهره‌برداری برسد که به لحاظ ضریب صندلی‌هایی که به تئاتر تهران اضافه می‌شود، کم‌نظیر است. مورد بعدی، پروژه تماشاخانه آیینی - سنتی «صبا»ست که به‌دلیل چالش‌های حقوقی متوقف مانده بود. این تماشاخانه که به لحاظ موقعیت جغرافیایی در خیابان شریعتی نزدیک به سه‌راه ملک قرار دارد، مسیر پرییچ‌وخمی را پشت سر گذاشته و فرایند تکمیل آن نزدیک به ۱۷ سال متوقف مانده بود.امادراین دوره‌ازمدیریت‌شهری، پیگیری‌های زیادی صورت گرفت تا به لطف خداوند، سرانجام مسیر این پروژه هموار شد و درحال حاضر چند پیمانکار به‌صورت همزمان، مشغول کار روی این پروژه هستند تا ضمن اتمام بخش‌های نیمه‌کاره، فرسودگی‌هایی را که در این مدت به‌وجود آمده جبران کرده و ملزوماتی را فراهم کنند. امیدوارم به‌زودی این تماشاخانه برای میزبانی از اجرای نمایش‌های آیینی - سنتی مهیا شود. سومین فضای ارزشمند هم «خانه نمایش تهران» است که همزمان با افتتاحیه هفتمین جشنواره «تئاترشهر» با حضور تعدادی از هنرمندان پیشکسوت تئاتر در مجموعه اراضی عباس‌آباد، مراحل ساخت خود را آغاز کرد.

۴۲ در جریان برگزاری دوسالانه کاریکاتور شاهد مشارکت سازمان فرهنگی - هنری شهرداری بوده‌ایم. باین حال سازمان تصمیمی برای مشارکت در برگزاری دیگر رویدادهای تجسمی هم دارد؟

خانه کاریکاتور یکی از زیرمجموعه‌های سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران به‌شمار می‌رود که دبیرخانه دوسالانه کاریکاتور هم در این خانه قرار داشته است. لذا این سازمان یکی از متولیان برگزاری دوسالانه بوده است. اما امسال سعی کردیم علاوه بر احیای خانه کاریکاتور به‌عنوان دبیرخانه، در برپایی این رویداد، مشارکت اجرایی داشته باشیم. علی‌رغم این‌که متولی تمام دوسالانه‌های کشور، اداره کل هنرهای تجسمی ارشاد است، به‌واسطه این‌که کشور در ماه‌های اخیر از شرایط ویژه‌ای برخوردار بود، تصمیم گرفتیم به این حوزه ورود کنیم. کما این‌که شاید اگر سازمان به این حیظه ورود نمی‌کرد، امکان برگزاری دوسالانه وجود نداشت. خوشبختانه این رویداد با مشارکت ما و اداره کل تجسمی وزارت ارشاد، به شکل پایایی به بهترین نحو برگزار شد؛ هرچند کماکان، ریاست جشنواره به‌عهده مدیرکل هنرهای تجسمی است و من نیز در جایگاه معاون هنری سازمان، به‌عنوان نایب‌رئیس در این دوره از دوسالانه حضور یافتم تا کار به ثمر برسد. نه‌تنها درباره دوسالانه کاریکاتور، بلکه تلاش کرده‌ایم در این مدت در حد وسع‌مان، درباره تمام رویدادهای مهم هنری، با نهادهای مختلف کمال همکاری را داشته باشیم. نمونه آن برگزاری جشنواره تئاتر «سپنج» بود که هرساله با مشارکت سازمان فرهنگی - هنری شهرداری برگزار

آزاده صالحی از گروه فرهنگ و هنر

می‌شود و تمامی جشنواره‌های هنری فجر با مشارکت شهرداری برگزار شده است.

بخش عمده‌ای از این مسأله به گروه‌های تخصصی مرجع برمی‌گردد که طبعاً آنها می‌بایست برگزارکننده دوسالانه‌ها باشند. بعضی از این گروه‌ها دارای انجمن تخصصی هستند و چالش‌هایی در بدنه انجمن دارند. در بعضی شاخه‌ها، به دلیل این‌که خود انجمن‌های تخصصی در سال‌های اخیر یا پیش‌نگذاشته‌اند، طبعاً دوسالانه هم برگزار نشده است، به جز یکی دو شاخه هنرهای تجسمی- برای نمونه دوسالانه خوشنویسی از معدود بی‌بنال‌هایی است که تا امروز به شکل منظم برگزار شده و وقفه‌ای در آن ایجاد نشده است- دلیل برپایی مستمر این رویداد هم به همراهی انجمن خوشنویسان ایران برمی‌گردد که علی‌رغم تغییر مدیریت‌ها، با داشتن عرق و علاقه پای برگزاری این رویداد ایستاده‌اند. یا مثلا درباره دوسالانه سفال‌سرامیک، خود انجمن همیشه پا پیش گذاشته و خواهان برگزاری این

رویداد بوده است. می‌خواهم بگویم اگر مشارکت هنرمندان در انجمن‌های تجسمی نباشد، برگزاری دوسالانه هم معنایی نخواهد داشت. از طرفی، نمی‌توان این نکته را نادیده‌گرفت که برگزاری دوسالانه‌های تجسمی نقش زیادی در بالندگی جریان‌های هنری کشور می‌گذارد.

البته توجه داشته باشید که این مقایسه دقیقی نیست و آن دسته از هنرمندانی که چنین قیاسی را ارائه می‌کنند، باید ابعاد حکمرانی کشور ما و دیگر کشورها را هم در نظر داشته باشند. قواعد حکمرانی برخی کشورها مبتنی بر مدیریت ایالتی و شهری است و اصلا این مردم هستند که به‌طور مستقیم، شهردار را انتخاب می‌کنند. در نتیجه، شهردار عملاً حکمران آن منطقه یا شهر به‌شمار می‌رود. این مسأله نه‌تنها در زمینه موسیقی که اشاره کردید، بلکه درباره تمام ابعاد زندگی مردم صدق می‌کند. بنابراین در کشورهایی که شهرداری صرفاً متولی حمایت از موسیقی است، درواقع تولی‌گری تمام هنرها را به‌عهده دارد. درحالی‌که در کشور ما این‌گونه نیست و سازوکار حاکمیتی براساس تصمیمات دولت و وزارتخانه‌های مربوطه شکل می‌گیرد و شهرداری‌ها هم ذیل شورای شهر فعالیت دارند. از این‌رو، نمی‌توان کشور ما را با دیگر کشورها از این منظر مقایسه کرد.

محمد خراسانی‌زاده معاون هنری سازمان فرهنگی - هنری شهرداری تهران در گفت‌وگو با «جام جم» تشریح کرد

تثبیت هویت فرهنگی وهنری تهران

شکل عملیاتی تسری باید.

۴۳ صحبت از اجرای کنسرت در خیابان شد. در ماه‌های اخیر برگزاری کنسرت همایون شجریان در میدان آزادی و به‌نتیجه‌نرسیدن این طرح، حواشی بسیاری را رقم زد. با این اوصاف اگر شرایط کشور به ثبات برسد می‌توان امیدوار بود برگزاری کنسرت هنرمندانی مانند ایشان در چنین فضاهایی عملی شود؟

پیش از هر چیز باید به این مسأله اشاره کنم که برگزاری یا عدم برگزاری کنسرت، تصمیمی نبود که با مشورت شهرداری تهران رقم خورده باشد، بلکه در بخشی دیگر، از سوی یکی از مدیران که تجربه چندانی برای برگزاری یک مراسم ساده هم نداشت مطرح شده بود!کما این‌که وقتی نامه درخواست برپایی این رویداد به شورای تأمین رسانه‌ای شد، مشخص شد که این درخواست، تنها چند روز پیش از زمان اجرای این برنامه نوشته شده بود! کنسرت‌ها باید به گونه‌ای در معابر عمومی اجرا شوند که گره ترافیکی ایجاد نکنند و آرامش سایر شهروندان را به هم نزنند. طبعاً برقراری نظم در این زمینه برعهده دستگاه‌های نظارتی و استناداری تهران است. وگرنه شهرداری تهران آمادگی دارد در فضاهای متعلق به خود این طرح را عملی کند. همان‌طور که اشاره کردم در ماه‌های اخیر از سوی شهرداری، کنسرت‌های چندین هزارنفره در دریاچه خلیج‌فارس برگزار شد و مادر برگزاری این کنسرت‌ها با چالش ترافیکی و موانع دیگر مواجه نشدیم. باید به جزئیات برگزاری چنین برنامه‌ای دقت کرد و زمان مناسبی را برای برگزاری این رویدادها در نظر گرفت. میدان آزادی از دروازه‌های غربی شهر است و به‌نوعی گلوگاه تهران به‌شمار می‌رود حتی در ساعات عادی هم شاهد ترافیک در این میدان هستیم. به‌ویژه روزهای تعطیل که مردم از سفر برمی‌گردند، این ترافیک شدت می‌یابد. ولی درباره میدان انقلاب که مثال زدید، این امر برعکس است و این میدان در روزهای جمعه‌از بار ترافیکی کمتری برخوردار است. بنابراین برگزاری کنسرت در میدان آزادی، همیاری نهادهای دیگری مانند فرماندهی نیروی انتظامی و شورای تأمین را می‌طلبد. لذا سازمان فرهنگی-هنری شهرداری تهران آمادگی همکاری برای عملی کردن این طرح را در زمان و مکان مناسب خود دارد. متأسفانه تصمیم‌گیری شتاب‌زده در این زمینه باعث شد حرمت هنرمندگرامی ما دچار خدشه شود و درعین حال، فرصتی که می‌توانست به شادی مردم مبدل شود هم دچار خاشبه شود. البته مدتی پس از آن، شهرداری ابراز آمادگی کرد این کنسرت در ورزشگاه آزادی برگزار شود که دوستان تمایلی به این مسأله نشان ندادند. امیدوارم برگزاری برنامه‌هایی از این دست برای اجرای هنری و شاد کردن مردم باشد، نه برای دیده‌شدن و مشهور شدن برخی اشخاص!

۴۴ هنرمندان هنرهای آیینی - سنتی سال‌هاست در انتظار فراهم‌شدن فضایی در پایتخت هستند تا متناسب با شأن و جایگاه این هنر به فعالیت بپردازند. به نظر شما ظرفیت تماشاخانه «صبا» جوابگوی این مسأله خواهد بود؟

اطمینان دارم راه‌اندازی تماشاخانه آیینی - سنتی «صبا» می‌تواند تا حدودی در رفع خلأهای موجود در این زمینه مؤثر باشد. این تماشاخانه در فضای موقوفی مرحوم ملک واقع شده و حال‌هوای آن مبتنی بر چنین رویکردی است. خوشحالم که بالاخره ۱۷ ساله این تماشاخانه باز شد و امروز این مکان می‌تواند به‌مثابه پاتوقی برای هنرمندان این عرصه قرار گیرد و آنها آثار خود را در چنین فضای رسمی و فاخری ارائه کنند. نه‌تنها افتتاح این تماشاخانه، بلکه خوشبختانه برگزاری رویدادهای دیگری مانند دوسالانه کاریکاتور، هفتمین جشنواره «تئاترشهر»، جشنواره «فیلم شهر»، جایزه ملی «شهر شعر» و… که تا پیش از این به دلایل مختلف متوقف مانده بود، در ماه‌های اخیر به جریان افتاده و با نگاه مدیریت شهری جدید، سایر پروژه‌های فرهنگی- هنری هم در حال احیا شدن است. تردیدی نیست هرکدام از این رویدادها، گنجینه‌های ارزشمندی هستند که می‌توانند در معرفی هنر معاصر ایران نقش داشته باشند. ضمن این‌که امروز، تهران غنی‌ترین سطح هنر معاصر غرب آسیا را دارد و این رویدادها اثبات‌کننده بخشی از ظرفیت‌ها در این زمینه به‌شمار می‌روند. نمونه آن برگزاری دوسالانه کاریکاتور امسال بود. برخلاف تلاش دشمنان که می‌کوشند ایران را کشوری منزوی جلوه دهند، با استقبال و حضور پرشور هنرمندان خارجی از ۷۰ کشور دنیا برگزار شد. طبعاً این اتفاق درباره سایر رویدادها هم می‌تواند محقق شود و در تثبیت هویت فرهنگی و هنری تهران نقش زیادی داشته باشد.

کتاب

اردیبهشت کتاب با حضور ناشران برگزار می‌شود

رویداد «اردیبهشت کتاب» از ۲۳ اردیبهشت تا ۳ خرداد با حضور ناشران و فعالان حوزه کتاب در باغ کتاب تهران برگزار می‌شود. هدف از برگزاری این رویداد پاسداشت یادکرد کتابخوان‌ترین رهبر دنیا شهید

آیت‌الله‌العظمی‌خامنه‌ای، گردهمایی اصحاب فرهنگ و ادبیات و نشر و تقویت ارتباط میان ناشران، نویسندگان و مخاطبان کتاب است. ناشرانی که تمایل به همکاری و حضور در رویداد اردیبهشت کتاب را دارند، می‌توانند در حوزه بزرگسال بابخش سروستان و در حوزه کودک و نوجوان بابخش همخوان ارتباط بگیرند. همچنین تشکل‌ها و مجامع فرهنگی، اهالی قلم و ناشرانی که مایل به مشارکت در بخش رویداد‌های ترویجی هستند بابخش رویداد‌های فرهنگی باغ کتاب در تماس باشند. این رویداد تلاش می‌کند ضمن انعکاس فرهنگ دوستی ایرانیان قهرمان از ظرفیت‌های مختلف باغ کتاب از جمله بخش‌های علم و فناوری، هنری و سینمایی با اجرای رویداد‌های چندبعدی استفاده کند.

به خصوص این‌که کماکان فرآیند صدور مجوز، ضابطه‌گذاری و راهبری‌های کلان به‌عهده وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی است و سازمان فرهنگی-هنری شهرداری به‌واسطه ظرفیت‌هایی که دارد، در سطح اجرایی‌تری کار را پیش می‌برد. درحال حاضر ما چندهنر اجرایی موسیقی داریم که در فرهنگسراهای تهران مشغول یادگیری این هنر هستند. همچنین حدود ۲۰۰۰ بانوی پیشکسوت در زیرمجموعه «گروه کر مادران» در هشت فرهنگسرا فعالیت موسیقایی دارند. برگزاری این رویداد، صرف‌نظر از ارتقای دانش موسیقایی این افراد، جنبه هنردرمانی نیز دارد و به‌طور قطع یکی از بزرگ‌ترین اقدامات سازمان فرهنگی - هنری شهرداری در این سال‌ها به‌شمار می‌رود. علاوه‌بر این، قصد داریم سال آینده با برنامه‌ریزی مدون، به برگزاری جشنواره‌های ملی در این حیظه بپردازیم و از منظر تولید و انتشار اثر، به موسیقی در بطن پایتخت توجه بیشتری نشان دهیم.

۴۵ در ماه‌های اخیر، نه‌تنها اهالی فرهنگ که نگاه اقشار مختلف جامعه هم بیش از گذشته نسبت به مفهوم هویت ملی معطوف شده، سازمان فرهنگی-هنری شهرداری در این زمینه چه راهکارهایی را برای نهادینه‌کردن این موضوع

در نظر گرفته است؟

به جرات می‌توان گفت بعد از جنگ ۱۲ روزه و پیش از جنگ اخیر، در حوزه عمران و بازسازی، اقدامات بسیار ویژه‌ای از سوی شهرداری تهران صورت گرفته و شهرداری تهران این نکته را مدیریت بحران عملکرد موفقیت‌آمیزی داشته و با وجود آن‌که

در شرح وظایفش نبوده، در حد توان و امکانات، آسیب‌دیدگان جنگ را با تخصیص مکان اسکان و وعده‌های غذایی مورد حمایت قرار داده است تا مرمت منازل این گروه از شهروندان محترم به پایان برسد. از سوی دیگر، در بدو ورود من، با همت همکارانم در سازمان، پروژه «ایران عزیز» را برگزار کردیم که حاصل آن، اجرای کنسرت‌های رایگان از سوی هنرمندان تراز اول کشور به مدت دو هفته در دریاچه خلیج فارس بود. هدف از برپایی این کنسرت‌ها، ایجاد همگرایی و میهن‌دوستی بین اقشار مختلف مردم بود. به‌طور کلی، اگر به کارنامه سازمان فرهنگی-هنری شهرداری در ماه‌های اخیر نگاه کنید می‌بینید که همه این رویدادها از خط محتوایی متقنی تحت‌عنوان وحدت ملی بهره‌مند بوده‌اند. هرچند این‌نگاه هویتی، پیش از جنگ هم دغدغه‌سیاست‌گذاران و دستگاه‌های اجرایی بوده است، ولی به‌رحال بروز جنگ ۱۲ روزه بهانه‌ای شد تا این مفهوم به

تجسمی

برگزاری «هنر و تاب‌آوری»

در موزه هنرهای معاصر

اولین نشست از سلسله جلسات «هنر و تاب‌آوری» با موضوع «هنر، بحران، مراقبت» عصر یکشنبه ۱۳ اردیبهشت ۱۴۰۵ در کتابخانه موزه هنرهای معاصر تهران برگزار شد. در این نشست، نسبت میان تروماهای تاریخی، اخلاق پزشکی و کنشگری هنری به‌صورت میان‌رشته‌ای بررسی شد. به‌گفته رضا دبیری‌نژاد رئیس موزه هنرهای معاصر تهران، هدف از برگزاری این سلسله نشست‌ها بررسی نقش هنر در میانه بحران‌هاست و این‌که هنر در مواجهه با تلاطم‌ها چه نقش و کنشی ایفا کرده. محمدرضا نمازی پزشکی و متخصص اخلاق پزشکی لایه‌های زیرین مفهوم «تاب‌آوری» را کالبدشکافی و با نقد ابهام در تعریف این واژه، تاب‌آوری را در سه سطح «سازگاری با شرایط موجود»، «تلاش برای بازگشت به وضعیت پیش از تروما» و «شد پس از بحران» تبیین کرد. فواد نجم‌الدین پژوهشگر تاریخ هنر هم به چالش بزرگ «دست‌خالی پژوهشگر» در تاریخ هنر معاصر ایران پرداخت.

جام جم

فرهنگ +

CULTURE +

۲ چهارشنبه ۱۶ اردیبهشت ۱۴۰۵ **شماره ۱۱**

یادداشت

امیرحسین حیدری از گروه فرهنگ و هنر

ماتریکس و گنرت برداشت‌ها

سه‌گانه «ماتریکس» در تاریخ سینما فراتر از یک اثر علمی-تخیلی صرف، به مثابه منشوری عمل می‌کند که ابعاد گوناگون اسطوره‌شناسی، فلسفه و عرفان را در خود متبلور ساخته است. برای درک عمیق این اثر، تمثیل مشهور «فیل در تاریکی» مولانا چارچوب مناسبی فراهم می‌آورد. ماتریکس همان حقیقتی است که در فضای تاریک اندیشه معاصر قرار گرفته و هر ناظری فقط با لمس بخشی از آن، توصیفی ارائه می‌دهد که اگرچه در جای خود درست است، اما تأمینات آن را در بر نمی‌گیرد. پرسش بنیادین اینجاست که آن حقیقت محبوب در تاریکی چیست؟ اگرچه در نگاه نخست، ماتریکس دنبایی مجازی برای کنترل بشر توسط هوش مصنوعی به نظر می‌رسد، اما لایه‌های عمیق‌تر فیلم نشان می‌دهد و اچوفسکی‌ها از مفهوم «لوگوس» برای خلق این جهان بهره‌جسته‌اند؛ مفهومی که ریشه در اندیشه پیشاسقراطیان داشته و در ادیان ابراهیمی به «کلمه‌الله» و در عرفان اسلامی به «انسان کامل» یا «حقیقت محمدیه» تعبیر شده است. در واقع، ماتریکس خود لوگوس است؛ عقل کلی که جهان را هدایت کرده و از طریق خود، خویشتر را تبیین می‌کند. برای گشودن کلاف درهم‌تنیده روابط در این اثر، دستگاه فکری عرفان ایرانی-اسلامی به‌ویژه آرای ابن عربی، اثری کارآمد به دست می‌دهد که در آن، شخصیت‌ها فراتر از نقش‌های دراماتیک، نمادهایی از مقامات سلوک عرفانی هستند. در این میان، مورفیوس نماد «پیر» یا راهنمایی است که خود پیش‌تر با عبور از ظلمات، حقیقت لوگوس را رؤیت کرده است. وظیفه او آگاه کردن مستعدانی است که توان مواجهه با حقیقت را دارند؛ هرچند او خود انتهای مسیر نیست و تنها نشان‌دهنده راه است. در کنار او، تربیتی و سایفر دوری سکه سلوک را بازنمایی می‌کنند. این عربی در رساله «لا ینْعول علیهِ» تأکید دارد که سالک در مسیر خود با مظاهری روبه‌رو می‌شود که بدون ایمان و هدایت پیر، در آن‌ها گم خواهد شد. سایفر نمونه سالکی است که با واقعیت آگاه شد، اما به دلیل فقدان ایمان و دلبستگی به لذات مادی، در حجاب واقعیت گرفتار ماند در حالی‌که تربیتی کمال را در تبعیت محض و ایمان به مسیر یافت. در مرکز این نظام نمادین، نبی قرار دارد که جست‌وجوگر مقام «انسان کامل» است. او با هدایت مرشد، مسیری را طی می‌کند که در ادبیات کلاسیک پارسی، یادآور سفر مرغان عطار برای رسیدن به سیمرغ است. نیو در نهایت متوجه می‌شود آنچه به دنبالش بوده، نه در بیرون، بلکه در درون خود او پیوند ناگسستنی‌اش با کل هستی یا همان ماتریکس نهفته است. سه‌گانه نخست ماتریکس به این دلیل جاودانه شد که هر جزء آن- از نام‌ها گرفته تا دیالوگ‌ها- بر اساس یک معماری دقیق فلسفی بنا شده بود و به پریش‌ها و تفاوت بنیادین نسخه چهارم با سلاف می‌داد. باین حال، نقایب بنیادین نسخه چهارم با سلاف خود در گسست از این هسته سخت فلسفی و ساختار نظام‌مند عرفانی نهفته است. وقتی لایه‌های عمیق لوگوس و سلوک عرفانی جای خود را به اشارات سطحی و بازخوانی‌های صرفاً تجاری می‌دهند، آن پیوند معنایی که مخاطب رابه چالش می‌کشد، از هم می‌گسلد. ماتریکس ۴ نتوانست آن «فیل در تاریکی» باشد که ذهن‌ها را به تفکر وا دارد. زیرا، از آن زبان جامع و فرازمانی که در سه‌گانه نخست جاری بود، تهی‌گشت. ماتریکس بدون فلسفه وجودی‌اش، تنها کالبدی بی‌روح از تکنولوژی است دیگر توان بازنمایی حقیقت را ندارد و نشان می‌دهد که چگونه فقدان معنا می‌تواند غنی‌ترین اسطوره‌های مدرن را به یک بازنمایی سطحی تقلیل دهد.

سینمای جهان

رونمایی از تریلر «اودیسه» نولان

کریستوفر نولان کارگردان برنده جایزه اسکار، تریلر جدیدی از فیلم حماسی مورد انتظار «اودیسه» را منتشر کرد که در آن نگاهی نزدیک‌تر به سفر طولانی، پرییچ و خم و خارق‌العاده اودیسه از جنگ تروا به خانه

و پادشاهی ایثا‌کا برای نجات همسر و پسرش دارد. در این کلیپ، نماهایی از شخصیت‌های کلیدی از جمله مت دیمن در نقش اصلی اودیسه، تلما خوس پسر اودیسه، پنه‌لویه همسر اودیسه، کالیپسو و آنتینوس، خواستگار پنه‌لویه که به‌دنبال ازدواج با ملکه و حاکم شدن بر ایثاکاست نشان داده می‌شود. نولان فیلم را کاملاً با دوربین ایکس‌فیلمبرداری کرده و صحنه‌های نبرد در تریلر که بسیار چشمگیر به‌نظر می‌رسند، وقتی در سینماها در قالب صفحه بزرگ مناسب تماشا شوند، قطعاً شگفت‌انگیز خواهند بود. این سینماگر با وجود کارنامه درخشانش در گیشه و فیلم‌های موفق با ساخت فیلم «اودیسه» تا حدی ریسک کرده. زیرا ممکن است منبع اقتباس برای مخاطبان عام آشنا نباشد.